

שנה ה' - גליון קנ"ג - קנ"ד

פרשת במדבר - שבועות תשפ"א לפ"ק

פניני הרמק

יו"ל ע"י "קהילת הרמה" בירושלים עיה"ק תובב"א
שע"י יוצאי ישיבה הרמה דלונדון יצ"ו

זמני עיה"ק ירושלים תובב"א - שביק במדבר:

הזלה"נ - 6:53 / צאת השבת [ר"ת] - 8:41

בנשיאות עט"ר מרן ראש הישיבה הגאון רבי אליקים שלעזינגער שליט"א

פרשת במדבר

מפניני רבינו:

ולקחת חמשת חמשת שקלים לגלגלת וגו' עשרים גרה השקל. (ג. מז.), פירש"י כך היתה מכירתו של יוסף עשרים כסף שהיה בכורה של רחל עב"ל, להביץ ענין מכירת יוסף לכאן י"ל כי ענין מכירת יוסף היה שהאחים חשבוהו לטועה בדעתו שחשב שיהיה מלך עליהם, ועי"ז חשבוהו לרודף אע"פ שידעו יראתו וצדקתו, ומה גם אחרי שניצל בכור מן העקרבים וכמש"כ הרמב"ן כי אין החיות נוגעות בצורת אדם ירא השם, אבל הם דנוהו על דעה כוזבת שהיתה לו לדעתם והעריכו שוויותו בזה בסך עשרים כסף, א"כ גם כאן שהבכורים טעו בעגל בדעה כוזבת, אם כי היה לבם לשמן כמבואר בראשונים, כבר נפסק שוויות ההערכה של כזה בעשרים כסף.

(מתוך ספר בית אב עה"ת ח"ב)

קול רבינו [מאמרי השקפה ומוסר]:

מאמר "לזכות לתורה"

[מתוך ספר בית אב שיחות החדש - נאמר ב'שבת כלה' תשס"ז לפ"ק]

לפני שבועות? ועכצ"ל כי במדבר כבר שייך לשבועות ממש, כי התורה דייקא במדבר ניתנה,

הנה תקנו חז"ל לקרא תוכחת בחוקותי לפני שבועות (מגילה דף לא:), ואם כן איך קוראים במדבר

וכמו שדרשו ז"ל (עירובין דף נד.) עה"פ ממדבר מתנה וממתנה נחליאל, פי' שאדם ההולך במדבר כמפקיר עצמו, לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה, מה יאכל ומה ישותה, מה ילבוש ואיכה ילין, וכמש"כ הרמב"ם בסוף הלכות שמיטה ויובל שפרק מעל צוארו עול חשבונות הרבים שבקשו בני אדם, אלא מפקיר עצמו רק לדיבורו ית"ש, ואז הוא מכלכל, כמש"כ שם הרמב"ם שיספיק לו צרכיו, וכמו שנתן לנו מן השמים, מים מבאר מרים, והבגדים גדלו עליהם והבתים המה הסוכות, ואפשר אפילו רק ענני הכבוד, דהיינו שחי לגמרי שלא כדרך העולם אלא בחיותו ית"ש - בעבור אבותינו שבטחו בך ותלמדם חוקי חיים.

רק כן אפשר לקבל תורה להיות חוקי חיים, וכמו רשב"י שחי על הקו חרובין, וכשיצא מן המערה וראה אדם חורש וזורע הרגו כי מה לו לבלות ימיו בכאלה (שבת דף לג:), ואכן העולם עושה כר' ישמעאל, שס"ל חורש בשעת חרישה כו' (ברכות דף לה:), שהלכה ככמותו, אבל הרוצה להתגדל בתורה צריך להתנהג כרשב"י, כהרמב"ם הנ"ל בענין היחידים, וכמש"כ מרן (הגרי"ז מברסק) זצ"ל בפירוש החומש (פרשת חיי שרה), והוא האיש השלם שדי לו בקו חרובין מערב שבת לערב שבת וכל העולם ניזון - פי' מתפרנס בעולם - בשבילו.

וזהו קריאת פרשת במדבר לפני שבועות, והוא מגוף לימוד התורה, וכדאיתא באבות (פ"ו מ"ד) פת במלח תאכל וכו' ובתורה אתה עמל, ובזה הוא באמת עיקר ערבות התורה, וזש"כ אחת שאלתי אותה אבקש וגו', וזאת נחמתי בעניי וגו', וע"כ קוראים שבת זו באשכנז בשם "שבת כלה", ככלה שצריכה להפקיר עצמה להחתן בשעה שהיא מתקדשת (ר"ן נדרים ל. ד"ה ואשה).

ובפרשה, ענין הפקודים של אנשי צבא מבני עשירים, שום מלחמה לא ניהלו אלא עמדו סביבות הלויים והלויים סביבות הארון, וכל הליכת העם לפי הענן, הנהגה גלויה של הקב"ה ע"י ארון התורה, וכך למדו תורה ארבעים שנה ו"לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן" (מכילתא פרשת בשלח), והוא שפירש"י דכשהראו צנצנת המן לעולי לרגל הוא ללמדן שכן הוא לימוד התורה בכל הדורות, והוא בדוק ומנוסה, וכמו שכ' החסיד יעבץ באבות (ע"י בדבריו שם פ"א מ"ג), שכך חיו חכמים ותלמידיהון והוא אות לאמיתות התורה.

ואכן אי אפשר היום לחיות כן למעשה ממש, אבל הציור הוא שורש גדול להנהגה שתהיה, וכמש"כ הרמב"ם בהלכות דיעות (ריש פ"ו) שיש מצב שצריך לילך למדבריות, והביא שם הפסוק מי יתנני במדבר מלון אורחים (ירמיה ט. א.), וצ"ע מה הועיל בזה, הלא אין מלון כזה, אלא שהציור של המצב האמיתי המבוקש מועיל לאדם שידע דרך האמת ויכול לדעת את אשר לפניו, לפי כוחו וכח הדור.

שידע הבן תורה שעכ"פ כמה שאפשר יחיה כאילו במדבר, לא מתעניין מהנעשה בעולם, וכל חשקתו ומגמתו ללון בעומקה של הלכה, וציור זה מועיל לפי המצב ולפי הדור, ולזה צריך הכנה רבה, היא ההכנה משבת כלה עד מתן תורה, ימי פרישה והגבלה כמו שהיה בהר סיני, ונזכה לקבל תורה ביום בו צנורות השמים שנפתחים להשפיע תורה, כמש"כ בהעמק דבר (דברים טז. יב.), ודייק משו"ת הרשב"א (ח"א סי' תיג) שבכל שנה ביום המסוים חוזרת הסגולה למה שהיה בו ביום מתן תורה.

לקבלת הגליון שבועי יש לפנות ל: gilyonhoromoh@gmail.com

פניני הרמה

חג השבועות

מפניני רבינו:

הנהגת בן תורה: ...ואמר לי פעם ידידי [להבחל"ח] ר' דוד סאלאווייציק (שליט"א) [זצ"ל] למה שונה היתה דעת בריסק משאר רבני ליטא? כיון שבבריסק לא אכלו חמאת עכו"ם שהאחרים הקילו ובוזה [ע"פ דעת הפוסקים המקילים] והבן... ובהפלאה פי' מש"כ בקרא (ויקרא יא. מז.) "חיה הנאכלת", ולא אמר "תאכלו", כי יש מה שמותר לאחריני אבל האדם יחמיר לעצמו, וע"כ אמרתי להראות השיטות והספקות שישנם בזה עפ"י מש"כ הטור בסי' תמ"ז ז"ל ואני מתיר לאחרים כי ר"ת ור"י היו מורים להיתר ואעפ"כ אני רגיל לומר לשואלים פלוגתא דרבוותא הוא רבים נמנעים מאליהם עכ"ל ותן לחכם ויחכם עוד... וזכורני שבתחילה שהוקם כאן בלונדון הכולל לאברכים ליד ישיבתנו, אשר בכמה מקומות לא היו רגילים בזה, וגם הדיין המצויין הרה"ג ר' שלמה בוימגארטן זצ"ל תמה על זה, אולם אחר כשנה אמר לי עכשיו אני כבר יודע הצורך לאברכי הכולל, כי רגיל אני כשבאים לשאול אצלי בע"ב ואני מורה לאיסור חוזרים ושואלים אולם בכל זאת יש איזה שיטות להקל, ואילו אברכי הכולל להיפך, כשאני מורה להתיר מתווכחים עמי אולי בכל זה צריך לחוש לשיטה זו או זו שמחמירים, כי כן דרכם של בני תורה, לעבוד את ד' מאהבה ולעשות משמרת למשמרת.

(מתוך בית אב ליקוטים ח"ב עמ' פד)

קול רבינו [מאמרי השקפה ומוסר]:

מאמר "תורה אור"

[מתוך ספר בית אב שיחות – נאמר בשנת תשל"ג לפ"ק]

וצ"ב דמה תלה שמחתו זו בהאי יומא, הו"ל לפרש עיקר הדבר דאי לאו 'תורה' שנתנה בהאי יומא?

אבל נראה דדבר גדול בא ללמד, כי גדר יום הוא בחינת מציאות זמן, והזמן הוא מה שאדם נמצא בתוכו, אין הזמן מקרה או מאורע שמזדמן אל האדם אלא זוהי מציאות הויית האדם שחי בתוך זמנו, כדכתיב "ובימי אקרא" (תהלים קטז. ב.), פי' קריאתו ותפלתו של אדם הוא לפי מצבו שנמצא בו, כן תוה"ק היא חיינו ואורך ימינו, כתקנת חז"ל בנוסח התפלה, כי האדם הלומד תורה כראוי, אין התורה אצלו עסק גרידא אלא היא מציאות חייו, הוא חי בה והיא גוף הווייתו.

וזה שאמר רב יוסף אי לאו 'האי יומא' כמה יוסף איכא בשוקא, כלפי מי אמרו, לא כלפי אלה שלא ניתנה להם תורה, אלא כלפי המון העם שגם הם שומרי תורה ומצוה, ושגם הם לומדים תורה, אלא שרב יוסף היה גדול מהם, וכלשון רש"י שם (ד"ה אי לאו): "שלמדתי תורה ונתרוממתי", ובמה מסתמן ומאפיין הגדלות והרוממות כלפיו? לא רק בידיעת הלימוד, אלא כל הגדול מחבירו בתורה גדול הימנו בכל, מרומם הוא בכל היותו, וכלשון המשנה (אבות פרק ו) על הלומד תורה לשמה, שמגדלתו ומרוממתו על כל המעשים, כבריה אחרת בעולם אחר, יומו של הגדול בתורה מחבירו אינו כיומו של הקטן ממנו, חי הוא הת"ח בכל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו במציאות העליונה הראויה לתורתו, וככל שמוסיף תורה מוסיף גדלות מוסיף רוממות, וזו היתה שמחתו של רב יוסף, אי לאו ההוא יומא, אי לאו זאת המציאות העליונה שהתורה מרוממת את לומדיה שהם חיים בה - כמה יוסף איכא בשוקא.

זהו חשבון נפשו של בן תורה בחג השבועות, עד כמה טעם טעם אמיתה של תורה שזכה לרוממות יתרה, שזכה לחיות בתוך התורה, להצפין עצמו בתורה ולהמצא בעולמה, ועל זאת תהיה שמחתנו בההוא יומא, דייקא, וחי בהם.

כתב במאמר 'דרך עץ חיים' להרמח"ל (ד"ה כי התורה) וז"ל: "כי התורה הנה קודש היא אשר לה מציאות גבוהה בגבהי מרומים וכאשר יעסוק בה האדם למטה אור היא אשר תאיר בנשמתו להגיע אותן אל גנזי מרומים גנזי הבורא יתברך שמו בדרך הארה ופעולה חזקה אשר היא פועלת בה והוא דבר החכם "ותורה אור" אור ממש, ולא חכמה לבד, ולא שמראה אור בדרך דמיון, אלא אור ממש, כי זו מציאותה מעלה, ובהכנסה בנשמה יכנס אור בה כאשר יכנס ניצוץ השמש באחד הבתים" עכ"ל.

פי' כמו שהעומד בתוך הקרן אור שנכנס החלון הרי הוא נמצא בתוך האור ומסובב בו ממש, כן התורה אינה חכמה שמכניס אותה במוחו, אלא כשהוא לומד ומבין תורה הרי התורה גופא בולעת אותו ומסובבתו - "נישט ער כאפט תורה, נאר תורה כאפט אים אריין".

וזה שאמר שלמה בשיר השירים (א. ד.) "הביאני המלך חדריו", ממש כאילו נמצא בתוך חדר של תורה, וכה אמרו עה"פ פנו וסעו לכם צפונה, הצפינו עצמכם בתורה (דברים רבה א, ט), הרי שיכול אדם להצפין עצמו ממש בתוך אורה של תורה.

ובנפש החיים (שער א פרק ו בהגה) ז"ל: "כי מעת שעולה על רעיון האדם לעשות מצוה תיכף נעשה רישומו למעלה במקור שרשה העליון וממשיך משם על עצמו אור מקיף וקדושה עליונה חופפת עליו וסובבת אותו כו' וכאשר ישים אליו לבו בעת עשיית המצוה יבין וירגיש בנפשו שהוא מסובב ומלוכבש כעת בהקדושה ורוח נכון נתחדש בקרבו, וזה שאמר הכתוב אלה המצוות אשר יעשה אותם האדם וחי בהם בהם' היינו בתוכם ממש שהוא מסובב אז בקדושת המצוה ומוקף מאוירא דגן עדן" וכו' עכ"ל.

ונבין בזה מאמרם ז"ל בפסחים (דף סח:): "רב יוסף ביומא דעצרתא אמר עבדי לי עגלא תלתא אמר אי לא האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא",

לבי מדרשא כדאיתא שם בגמרא, שזה כח התורה שלהם, שעיי"ז זוכים באמת למעלת התורה ולעולמה של תורה, כי המחזיקים והמסיעים לתורה גם זוכים יחד עם לומדיה להרגיש האמת של אמונת התורה.

הרי נתבאר לנו כי גם שלמות האמונה לא יתכן בלתי עמל התורה ובלי שיזכה אדם לחיות בעולמה של תורה, ומה גם בימים אלה שהנסיונות גבהו עד מאד, אין לנו שום עצה אלא לחיות בנחלת ההוא יומא, להיות שקועים בתורה, וכנזכר לעיל שדרשו כן במדרש עה"פ פנו וסעו לכם צפונה, הצפינו עצמכם בתורה.

ולכאורה מה ענין דרשה זו לפשט הפסוק הזה? ונראה עפ"י מה שפי' הגרש"ר הירש זצ"ל שם, דכאן מיירי אחר הליכה ארבעים שנה במדבר, מסובכים בענני הכבוד ואכילת מן מן השמים ולא באו במגע עם שום איש זולתם קדושי עליונים, ועתה נאמר להם לפנות צפונה ארצה ישראל להתקרב לבני אדם, כמה גדולה הסכנה שלא ימשכו אחריהם ותתעורר תאותם ליקח ארצם וכל טובם חמדות עוה"ז, אשר ע"ז נאמר שם ונשמרתם מאד ע"כ, וי"ל שזה שדרשו כאן, ומהי העצה להנצל ולברוח מאת סביבה רעה, רק שיצפינו עצמם בתורה, ממש ישקעו לתוך תוכה של תורה, ואז ימצא עצמו מסובך עולם עליון של תורה, צו לעבען אין א תורה דיגע וועלט, עד תמלא הארץ דעה את ד'.

ועוד זאת נתעוררתי בימים אלה בלימוד מסכת סוטה במשנה (דף כ.) דיש זכות תולה, פי' דאע"ג דמעיקר הדין מיד שנכנסו המים למעיים מתקיים והיה לצבות בטן וכו', אבל יש זכות תולה שעל ידי זכות שיש לאשה תולים לה עונשה והוא שוהה שנה או יותר עד שתתקיים קללתה, ושם במשנה סבי"ל לר"ע מכאן שחייב אדם ללמד לבתו תורה כדי שתדע שיש זכות תולה ולא תוציא לעז על מים המאררים. וקשה לכאורה וכי משום כך צריכה שתלמוד כל התורה, הלא די לה שיגידו לה דרשה זו לבדה שיש זכות תולה, כדאיתא ברש"י, שלמדים זה מקרא דונקתה עיי"ש, ולא עוד אלא שהתוספות (שם ע"ב ד"ה הא מני) הביאו מירושלמי שר"ע חולק על בן עזאי שס"ל אנשים באים ללמוד ונשים באים לשמוע, פי' דלר"ע לא סגי אפילו שישמעו כל התורה, אלא צריכים דוקא ללמוד כל התורה כדי שתדע זכות תולה?

ונראה הביאור בזה כי ידיעה שכלית לא מחייבת עדיין את האמונה במה שיודע בשכלו, אמונה אמיתית תלויה בהוית האדם, בחושו והרגשת לבו, לפי מה שהוא אדם, ע"כ מי שאינו עוסק בעומק עמלה של תורה לא יועיל לו כלום מה שיגידו זה שאנו למדים שזכות תולה, כי לבו יפג מלהאמין כי אמנם כן מציאות הדברים, ורק ע"י עמל התורה זכה לחיות בעולמה של תורה ושרשה האמיתי, ותהיה אמונת אומן נחלתה של האשה ג"כ, וע"כ ס"ל לר"ע כי אשה מחויבת ללמוד תורה.

ובאמת גם רבנן לא פליגי ע"ז אלא שס"ל דנשים זוכים לתורה על ידי דנטרי לגברייהו וממטי בנייהו

משלחנו של רבינו:

עובדות מאליפות מרבותיו הגדולים נ"ע בעניני לימוד ועול התורה

[מלוקט מתוך ספרו המפורסם 'הדור והתקופה']

* * * *

מי שיש בידו יראה:

❖ מרן (הגרי"ז מברסק) זצוק"ל כשהביאו לו ספר חדש מן האחרונים לא עיין בו עד שבחן בעיון דברי ההקדמה של המבחר, ועפי"ז היה הן ועומד על מהותו של המבחר, ואם יראת חטאו קודמת לחכמתו. פעם הבאתי לו ספר מהחתם סופר והיה מעיין זמן רב והיה קורא ומדייק כל מילה שבחקדמה, אח"כ אמר "איי איי דא זעט מען דעם חתם סופר"...

לסיים המכסת:

❖ מרן ז"ל אמר לי שמן הראוי ללמוד עם התלמידים בישיבה ארבעה דפים לשבוע, ובדיעבד שלשה אבל לא פחות, גם לא היה דעתו נוחה מה שבישיבות קופצים ממסכת למסכת ואינם גומרים המסכת כולה, ואמר לי בבדיחות אם העיקר הוא להתחיל ב"קעסטעל" חדש ו.א.ה. ר"ל מסגרת שעשו המדפיסים סביב המילה הראשונה בראש כל מסכתו, יעשו קעסטעל בתחילת כל פרק...

התמדה:

❖ סיפר לי מרן ז"ל שאביו מרן הגר"ח זצ"ל אמר שהכל תלוי במזל, ואמר הגר"ח ז"ל שאחרי חתונתו למד ארבעים דף ליום און איך האב זיך אפגעשטעלט ווי מען דארף, אלא שמגודל ההתאמצות נהג לטייל קצת לפנות ערב, והיו אומרים עליו שאין הוא מתמיד, וסיים הגר"ח ז"ל ואמר למרן ז"ל "ואתה אינך לומד חלק מזה וכולם אומרים שאתה מתמיד"...

אהבת התורה:

❖ פעם נכנס אל מרן ז"ל אברך הלומד בכולל, שהיה מפגר בסדרים, שאלו מרן ז"ל "האט איר ליב לערנען?", והשיב כן! שאלו א"כ למה אתה מבטל הזמן, הלא מה שאהוב לאדם יקר אצלו, כדכתיב מי האיש החפץ חיים וגו'.

קושית רבי עקיבא איגר:

❖ פעם רציתי ליישב קושית הגרע"א בגליון הש"ס, ובריש אלו מציאות בענין יאוש קטן, אמר מרן: "אויב מען קען פארענטפערן א קשיא פון רעק"א, איז א סימן אז מען פארשטעהט נישט די קושיא"...

אליבא דהלכתא:

❖ מרן החזו"א זצוק"ל: כמה חדשים לפני חתונתי זכיתי להיות לי קביעות לימוד אתו באשמורת במס' מכות, ועיקר הלמוד היה צורתא דשמעתתא לאמיתה ולברר את הדין היוצא אליבא דהלכתא כפי הגדרתו ולא היה מתעכב על סברת התוספות בקושיתם אלא בהבנת תירוץ במקום שנוגע לדבר הלכה.

עשה לך רב:

❖ אדמו"ר (מהר"ץ דושינסקיא) זצוק"ל למד בכל יום עם התלמידים שלש שיעורים, ובסה"כ ערכו חמש שעות! גם לא היה בין הזמנים, ולמדו בישיבה עד ערב יוה"כ, ושוב התחילו מיד לאחר חג הסוכות, וכן בחודש ניסן, בשעת השיעור לא היה נהוג לשאול ולפלפל כלל.

ותלמוד תורה כנגד כולם:

❖ בהיותי אברך לא רצה מו"ר זצ"ל שאעסוק בעניני הכלל, וזכורני שפעם שלחו אותי אליו לברר איזה דבר נחוץ בעסקנות, ובמקום לענות לי שאל אותי "מה למדת היום"... כמו"כ בעת שפרסמו ברחובות בשמו לבוא לאסיפות וכינוסים בעניני יהדות, היה רגיל לומר בסוף השיעור "אין המכוון לבני ישיבה".

ידיעת התורה:

❖ סיפר הגרז"ר בנגיס זצוק"ל כי אחר שנתפרסם כבקי נקרא אל הגאון הרידב"ז זצ"ל שהיה מפורסם כבקי הכי גדול, ורצה לתהות על קנקנו, אחרי בחינה בכל הש"ס הלוך ושוב, אמר לו "בחור – איר קענט ווי איך"... אמר לי פעם שעל כל מה שאחד יביא לך ראייה מש"ס ופוסקים, הנני מביא לו ראייה להיפך, ורק דעת תורה בכוחו להכריע מה שייך להנדון...

יעסוק בתורה:

❖ בתחילת למודי בישיבה (ד'לומז'ע בפתח תקוה) היה לי קצת עסקנות עם בחורים של צעירי אגו"י, והמשגיח (מו"ר הגה"צ רבי אברהם אבא גרוסבארד) זצוק"ל בקשני כמה פעמים לעזוב כל עסקנות. דרכו היה, בסיבובו בביהמ"ד היה מרמז לאיזה בחור שרצה להוכיחו שיגש אליו אל הבימה, ודיבר עמו כמה דברים קצרים. כן דיבר עמי כמה פעמים, ולא הועיל. פעם אמר לי כדרכו כמה מילים: "אויב מען קען זיין א גענעראל, וואס דארף מען זיין א סולדאט", על אתר קבלתי עצתו...